

Koncepce rozvoje katedry sociologie FF UK v letech 2022–2024

Předkládá: Mgr. Zuzana Podaná, Ph.D.

Zpracováno: 28. 1. 2022

Katedra sociologie (KSOC) FF UK patří k předním pracovištím v oboru, které má dlouhou tradici ve vzdělávací i vědecké činnosti. Z hlediska velikosti se jedná o spíše menší katedru, jež aktuálně přijímá přibližně 40 studentů do bakalářského programu, 20 studentů do navazujícího magisterského programu a nižší jednotky doktorandů. Právě menší velikost katedry ji činí ideálním prostředím pro výuku studentů, která je založena na individuálním přístupu a kolegiálních vztazích. Velkou devizou KSOC je její příslušnost k Filozofické fakultě, a tedy i možnost propojení vzdělávací a výzkumné činnosti s širokou škálou dalších sociálněvědních a humanitních oborů.

V minulých letech se podařilo na KSOC realizovat řadu významných změn, z nichž k nejzásadnějším patří reakreditace všech studijních programů, kdy došlo k podstatným inovacím studijních plánů, změna garanta bakalářského studia (dr. Vinopal) a ustavení nové oborové rady doktorského studia. Důležitým krokem bylo také personální posílení KSOC o habilitované pracovníky. Hlavními úkoly do příštího období je udržet a dále zvyšovat kvalitu pedagogické činnosti, zejména s důrazem na internacionalizaci studia, a dále rozvíjet a posilovat vědeckou a publikační činnost akademiků i doktorandů. Ve všech těchto oblastech se jedná o pokračování a další rozvíjení aktivit, které byly započaty již předchozími vedeními KSOC.

Rozvoj pedagogické činnosti

Výuka studentů je hlavním pilířem činnosti KSOC a rozvoj této oblasti musí probíhat v koordinaci garantů jednotlivých programů a vedení katedry, ale samozřejmě i za aktivní účasti všech vyučujících a zohlednění zpětné vazby od studentů. KSOC má akreditovány studijní programy ve všech stupních studia – bakalářském, navazujícím magisterském a doktorském–, přičemž v bakalářském stupni studenti volí mezi dvěma specializacemi (sociologie a socioekonomická studia), mohou absolvovat sdružené studium (tj. kombinace s dalším programem na FF UK), anebo být v mezifakultním programu demografie-sociologie (akreditovaném na PŘF UK). Doktorský program je akreditován v českém i anglickém jazyce.

Obsah všech studijních programů prošel v nedávné době celokatederní diskuzí a v rámci reakreditací byly upraveny studijní plány tak, aby poskytovaly špičkové vzdělání v oboru. Studium je navrženo tak, aby studenti získali široký rozhled v teoretických koncepcích, perfektně zvládali připravit a realizovat sociologický výzkum a disponovali výbornými analytickými schopnostmi. Studium umožňuje i hlubší specializaci na základě individuálních zájmů. Zázemí FF UK je pak ideálním prostředím pro nabytí znalostí a inspirace i z dalších sociálněvědních a humanitních oborů.

V nadcházejícím období je klíčové dále rozvíjet a podporovat kvalitu vyučovaných oborů na všech stupních studia, posilovat prvek internacionalizace prostřednictvím mobility i výuky v angličtině a nadále vyvíjet úsilí získávat nejvíce talentované a motivované studenty.

Konkrétní kroky k rozvoji dané oblasti

- Dojde k vyhodnocení fungování výuky podle nových studijních plánů, k identifikování případných slabin a realizaci opatření na jejich kompenzaci. Postupováno bude v pracovních skupinách sestávajících z vyučujících klíčových předmětů daných bloků (teorie, metodologie, jednotlivé specializace), garantů programů a vedení KSOC. Specifická pozornost bude věnována sdruženému studiu, jehož realizace je organizačně náročnější, s cílem, aby se případné změny mohly promítnout do nových akreditací, které budou předkládány v roce 2023.
- V rámci doktorského studia budou dále implementovány změny nastavené v nové akreditaci, a to zejména v kooperaci s novou oborovou radou. Rozvíjen bude nový formát doktorandských seminářů formou Get It Done Sessions, který motivuje k průběžné práci na disertaci a vyšší efektivitě studia. Dlouhodobým záměrem je také vyšší míra integrace doktorandů do činnosti katedry. Jasný deficit představuje v tomto směru absence pracovních míst pro doktorandy na katedře. I přes celkově nepříznivé prostorové podmínky na KSOC (resp. celé FF UK) budou hledány možnosti, jak tuto situaci zlepšit.
- V reakci na záměr vedení UK směřující k vyšší míře integrace příbuzných studijních oborů napříč UK bude pokračovat dialog s vedením Institutu sociologických studií FSV UK. Na úrovni doktorského programu budou pokračovat jednání o možném postupném sladování akreditací, kde je ochota rozvíjet spolupráci na odborné přípravě doktorandů, avšak při zachování funkčních prvků obou modelů studia; v případě KSOC jde především o podporu systematické práce na disertaci, která vychází z modelu doktorského studia na FF UK. Na úrovni bakalářského a magisterského stupně bude podporováno především intenzivnější sdílení výběrových kurzů, které studentům rozšíří nabídku specializačních předmětů. Podporovány budou také společné studentské aktivity (studentské konference, workshopy, letní školy aj.).
- Pokračovat bude úsilí o vyšší míru internacionalizace studia a za tímto účelem bude ustaven koordinátor pro tuto oblast. Jeho úkolem bude dbát na rozšiřování nabídky volitelných kurzů KSOC v anglickém jazyce a zvyšování atraktivity těchto kurzů pro české studenty. Dále bude aktivně propagovat možnosti zahraničních výjezdů studentů nejen v rámci Erasmu, ale i dalších programů; podporovat bude též krátkodobé pedagogické mobility akademiků – jak výjezdy pedagogů KSOC, tak příjezdy zahraničních hostů –, které nejsou na KSOC nyní příliš využívány. Ve spolupráci s pregraduálními studenty budou hledány vhodné aktivity vedoucí k vyššímu začlenění přijíždějících zahraničních studentů sociologie do místní studentské komunity.
- Katedře se dlouhodobě daří získávat vysoce kvalitní motivované uchazeče o studium ve všech stupních studia. Nicméně v navazujícím magisterském a doktorském programu tvoří velkou část absolventi KSOC, a je proto třeba vyvinout úsilí, aby KSOC byla vnímána jako prestižní pracoviště, které vítá excelentní uchazeče z jiných univerzit i oborů. V tomto směru musí dojít k posílení propagace našich studijních programů a předností studia na KSOC, ale také k učinění kroků vedoucích k lepší přístupnosti studia i pro motivované studenty příbuzných oborů (tj. navrhnout určitý kompenzační program). V doktorském programu je třeba usilovat také o získávání kvalitních uchazečů ze zahraničí, a to především vyšší propagací tohoto programu a nabídkou konkrétních výzkumných témat vycházejících z odborné profilace případných školitelů.
- Specifickým úkolem pro aktuální období je minimalizace negativních efektů vzniklých v důsledku epidemie Covid-19. Dlouhodobá distanční výuka může u řady studentů vést k pocitu izolace, ztrátě motivace, problémům s porozuměním učivu, a hrozí tak nárůst

nedokončování studia. Vedení KSOC musí o těchto problémech se studenty komunikovat a citlivě reagovat na objevující se systematické i individuální problémy.

- Samozřejmostí pak je pokračování v dílčích aktivitách, které se na KSOC osvědčily a zvyšují kvalitu studia. Jsou jimi mimo jiné pravidelná setkávání zástupců studentů s vedením katedry, zapojování doktorandů (výjimečně též magisterských studentů) do výuky na nižších stupních studia, pořádání vnitrokatederních minikonferencí (Katederní semestrálka), podpora a spolupráce se studentským spolkem SOCKA, či rozvoj pedagogických dovedností vyučujících (kurzy, sdílení dobré praxe aj.).

Rozvoj vědecké, výzkumné a další tvůrčí činnosti

Vědecká, výzkumná a návazná publikační aktivita je nedílnou součástí náplně práce akademických pracovníků a doktorandů. Koncepce si klade za cíl pro následující období dále systematicky rozvíjet excelentní vědeckou činnost na KSOC a učinit ji zároveň viditelnější, a to jak směrem dovnitř katedry, tak navenek. Optimálním stavem, ke kterému KSOC směřuje, je situace, kdy většina akademických pracovníků povede nebo se bude podílet na externě financovaném projektu, anebo bude realizovat svůj výzkum v rámci projektu Cooperatio. Většina doktorandů by také měla usilovat o vlastní studentský výzkumný projekt, nebo být zapojena v projektech svých školitelů.

Konkrétní kroky k rozvoji dané oblasti

- V rámci čtvrtletních setkání katedry bude pravidelně vyhrazen termín pro informování o probíhajících a plánovaných odborných aktivitách jednotlivých akademických pracovníků. Účelem bude především zvýšení přehledu o práci kolegů, otevírání možností pro spolupráci, konzultace připravovaných projektů a publikačních výstupů a mentoring juniorních akademiků. Výstupy vědecké práce členů a doktorandů KSOC budou také více propagovány prostřednictvím webu a sociálních médií KSOC a FF UK.
- Akademičtí pracovníci budou podporováni v žádostech o projekty u domácích i zahraničních poskytovatelů (GA ČR, TA ČR, Evropská komise aj.) a bude usilováno o vyšší zapojení doktorandů, případně i pregraduálních studentů. V případě doktorandů, resp. magisterských studentů, je pak potřeba zvýšit zájem o podávání projektů v rámci UK (GA UK, START aj.) a poskytnout jim podporu ke zvýšení úspěšnosti. V případě pokračování projektů UNCE připraví KSOC také žádost o tento typ projektu. Podporovány budou i žádosti v programu PRIMUS a bude vyvíjena snaha vytipovat a aktivně oslovovat excelentní mladé badatele vracující se do ČR ze zahraničí.
- Vyšší obeznámenost s prací ostatních kolegů a doktorandů umožní lépe budovat a rozvíjet výzkumné týmy zaměřené na specifické oblasti bádání. U takových týmů je přirozeně i vyšší šance jak na úspěch projektových žádostí, tak na přípravu kvalitních publikačních výstupů. Vysoce žádoucí je také zapojování týmů i jednotlivců do mezinárodních projektů, rozvíjení spolupráce s dalšími výzkumnými institucemi v ČR, ale také prohlubování mezioborové spolupráce, především v rámci fakulty, resp. celé UK.
- V roce 2022 budou zahájeny univerzitní projekty Cooperatio. Vedení KSOC bude aktivně spolupracovat s členy rady příslušného Cooperatia a podporovat výzkumné aktivity členů KSOC probíhající v rámci tohoto projektu.
- Na FF UK není bohužel zatím nastaven žádný centrální systém odměňování vynikajících vědeckých výsledků akademických pracovníků, s výjimkou soutěže excelentních monografií za celé UK. Tato skutečnost může působit značně demotivačně a pro KSOC bude prioritou hledat možnosti, jak oceňovat excelentní publikační činnost svých členů a další odborné aktivity zvyšující prestiž pracoviště.

Personální rozvoj

Katedra prošla v minulých letech určitou personální obměnou a došlo k zvýšení počtu habilitovaných pracovníků. Aktuální personální složení KSOC je vyhovující z hlediska zabezpečení výuky klíčových předmětů všech akreditovaných programů a vykazuje i dostatečnou pestrost profilací. Pro rozvoj katedry je klíčové podporovat další profesní růst akademiků, poskytovat jim příznivé podmínky pro jejich práci a v ideálním případě i adekvátní finanční ohodnocení.

Konkrétní kroky k rozvoji dané oblasti

- Vedení KSOC bude usilovat o udržení a získávání excelentních akademických pracovníků a dbát na jejich kvalifikační růst, tak aby výuka klíčových předmětů především ve vyšších stupních studia byla zajišťována převážně habilitovanými pracovníky. V tomto ohledu je pozitivní, že lze v blízkém časovém horizontu očekávat zahájení habilitačních řízení u dr. Vinopala a dr. Podané. V dlouhodobějším výhledu cca pěti let je realistická i příprava habilitace u dr. Lupače a jmenovacího řízení u doc. Skovajsy.
- Ačkoli výuka studentů musí být zajišťována z velké části interními členy katedry, nízký počet členů KSOC nemůže logicky obsáhnout všechny specializace, a je proto velmi žádoucí pokračovat ve spolupráci s externími odborníky, a to především při vypisování specializovaných výběrových kurzů nebo jednorázových seminářů.
- Na FF UK je připravováno pravidelné hodnocení jednotlivých pracovníků kateder v návaznosti na zavádění kariérního řádu. Ačkoli se bude bezesporu jednat o administrativně náročnou proceduru, je třeba k ní přistupovat pozitivně a pokusit se plně využít potenciál, který nabízí pro rozvoj pracovníků (motivační pohovory, kariérní plány).
- Vedení KSOC bude soustavně dbát na profesní růst jednotlivých akademiků a v rámci možností podporovat jejich aktivity směřující k dalšímu vzdělávání, získávání zkušeností a navazování spolupráce (např. formou krátko- i dlouhodobých zahraničních stáží). Vedle profesního růstu bude kladen důraz také na vytváření a udržování dobrých pracovních podmínek, včetně sladování pracovního a osobního života.
- Významný problém pro personální rozvoj pracoviště představuje dlouhodobé podfinancování FF UK a nastavení základních mezd na úrovni, která neodpovídá kvalifikaci akademických pracovníků. Důsledkem pak je časté zapojení akademiků pouze na zkrácené úvazky a kumulace více zaměstnání, což vede také k tříštění vykazování publikačních výstupů na více institucí. Zásadní řešení této situace však není v rukou KSOC, nýbrž FF UK, UK, resp. MŠMT. V aktuální situaci se tak jeví jako nutnost vést akademiky k získávání grantových projektů, které jim poskytnou dodatečné mzdové prostředky a umožní jim věnovat se vědecké aktivitě primárně na FF UK.

Výhled dalších možných oblastí rozvoje

Katedra dlouhodobě nabízí a poskytuje expertní znalosti svých akademiků (resp. studentů) dalším pracovištím i vedení FF UK a dalším fakultám UK a tyto aktivity budou dále podporovány a rozvíjeny. Na mnoha pracovištích vyvstává potřeba realizovat sociologický výzkum nebo připravit sociologické analýzy, ať již v rámci vlastních výzkumných projektů, nebo za účelem rozvoje fakult a jejich základních součástí, a akademici KSOC zde mohou figurovat v roli odborných konzultantů, garantů částí projektů, nebo přímo realizovat určité výzkumné šetření (často se zapojením studentů KSOC). Z dlouhodobějších zavedených kooperací lze jmenovat výzkumy absolventů FF UK, analýzu uchazečů o studium na FF UK nebo výzkumy uchazečů pro MFF UK. Analogické kooperace vznikají i na úrovni

studentských projektů, kdy odborné sociologické kompetence studentů KSOC jsou poptávány studenty dalších oborů (aktuálně např. probíhá spolupráce na projektu GA UK Ústavu pro klasickou archeologii).

Možnosti rozvoje KSOC nabízí i pokračování a rozvíjení spolupráce s dalšími relevantními pracovišti. Přírozeným partnerem je Sociologický ústav AV ČR, s nímž má KSOC uzavřenu dohodu o spolupráci při realizaci doktorského programu, jednotliví akademici pak s různou mírou intenzity spolupracují s dalšími odbornými pracovišti dle své profilace (např. Centrum Malach na MFF UK, Institut pro kriminologii a sociální prevenci aj.). Podporována bude i nadále vzájemně přínosná spolupráce s komerčními výzkumnými agenturami orientujícími se na sociologický výzkum (nedávno např. proběhla úspěšná spolupráce na volebním experimentu s agenturou NMS).

V příštích letech je pracovníky KSOC plánováno organizování dvou prestižních mezinárodních konferencí na půdě FF UK, což posílí mezinárodní prestiž pracoviště i fakulty. KSOC se společně se SOÚ AV ČR uchází o organizaci výroční konference European Consortium for Sociological Research (ECSR), jejíž konání se kvůli pandemii Covid-19 již dvakrát odložilo, a nejspíše bude realizována v roce 2023. Doc. Skovajsa pak připravuje pořádání konference Network for the History of Empirical Social Research (NHESR), což je síť fungující v rámci Mezinárodní sociologické asociace (sekce History of Sociology). KSOC se také účastní navazování spolupráce kateder sociologie zapojených do aliance 4EU+, v jejímž rámci se bude podílet na organizaci doktorandské letní školy v roce 2022.

Aktuální příležitost pro rozvoj nového směru výzkumu na KSOC představuje rostoucí důraz na oblast udržitelného rozvoje, environmentální a sociální odpovědnost organizací a obecně naplňování kritérií ESG (environmental, social and governance). V této oblasti může KSOC vhodně propojit expertízu akademiků zaměřujících se na environmentální sociologii, sociologii organizace a socioekonomické evaluace a podpořit vznik vysoce kvalifikovaného týmu schopného realizovat kvalitní základní i aplikovaný výzkum.